UUTISET

Ennen EU-aikaa järjestelmä oli selkeä. Tuottaja tuotti, jalostaja jalosti, kauppa möi ja kuluttaja söi. **TUTKIMUSJOHTAJA PERTTU PYYKKÖNEN, PELLERVON TALOUSTUTKIMUS PTT**

PÄIVÄN PUNKTI

Talvivaara taas

Talvivaaran pelastaminen vaatii nyt lähes talvisodan henkeä. Talvi on tulossa ja vaaralla alkaa olla kylmää ja hiljaista.

Talvivaaran saneerausha-kemus ei ollut enää yllätys sen jälkeen, kun yhtiö oli katsonut kassaansa ja todennut, että pohjalla on reikä. Kassassa on rahaa jäljellä niin vähän, että ilman lisärahoitusta noutaja tulee jo ennen saneerauspäätöstä.

Nyt kysytään, löytyykö jostain rahoittaja, joka uskoo edes saneerauksen pelastavan yhtiön. Jos ei löydy, Talvivaaralla ei ole enää vaihtoehtoja.

Kaikki järkisyyt puoltaisivat sitä, että Talvivaara pitäisi pitää pystyssä.

Nikkelistä on maailmalla kysyntää. Tällä hetkellä nikkelin hinta on alamaissa, mutta se kuuluu alan luonteeseen. Kaivosala on syklinen, suhdanneherkkä ala. Sellainen ala vaatii aina suuria panostuksia. Pääomia pitää olla paljon. Köyhät älköät vaivautuko.

Kaivoalan investoinnit tehdään vähintään kolmeksi vuosikymmeneksi, jopa sadaksi tai kahdeksi sadaksi vuodeksi. Pörssiyhtiön kolmen kuukauden rytmi ei kaivosalalle sovellu.

Silti Talvivaaraankin pätee vanha sääntö. Jos ei ole rahaa, niin ei ole rahaa, vaikka olisit kuinka ison talon poika. Talvivaarassakin on miljardien arvoisia mineraalivaroja, satojen miljoonien koneita ja laitteita ja tuhansia ihmisiä töissä. Ainoa mitä puuttuu, on raha.

Rahaa oli, mutta se kului alkuvaiheen vaikeuksiin. Tuotantoprosessissa oli hankaluuksia. Sen jälkeen iskivät ympäristöongelmat. Kun ne saatiin hallintaan, romahti tuotteen hinta.

Talvivaara on Kainuulle iso asia. Kaivos heijastuu koko maakuntaan. Kaivosteollisuus työllistää suuren määrän ihmisiä myös alihankintaketjuissa.

Jos Talvivaara menee nurin, vaikutukset tuntuvat koko kaivannaisteollisuudessa. Viesti on ennen muuta psykologinen. Vaikka Suomella on yhdet Euroopan parhaista mineraalivaroista, niitä ei uskalleta hyödyntää täydellä teholla.

Toisaalta, Talvivaara ei ole ainoa epäonnistuminen tällä saralla. Kemira Grow How'n fosforikaivoksien myynti norjalaiselle Yaralle pitää edelleen kärkipaikkaa kaivosteollisuudessa tehdyissä hölmöilyissä.

Jos Talvivaara menee nurin, tarina toistuu toisessa muodossa.

Joku kanadalainen tai venäläinen kaivosjätti tulee ja ostaa konkurssipesän eurolla, ja jää rauhassa odottelemaan nikkelin hinnan nousua.

LAURI KONTRO on Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittaja.

lauri.kontro@maaseuduntulevaisuus.fi

Viljelijöitä yritetty estää käyttämästä lakimiestä neuvotteluissa

Kauppa ja teollisuus vaativat viljelijältä tiukan salassapitosopimuksen. Viljelijältä voidaan vaatia, ettei sopimusta saa käydä läpi edes lakimiehen kanssa. Siviilioikeuden professori pitää vaatimusta pöyristyttävänä.

Maaseudun Tulevaisuuden saamien tietojen mukaan viljelijöitä on neuvottelutilanteessa painostettu niin, ettei sopimuksista kaupan tai teollisuuden kanssa saa puhua lakimiehen tai edes oman puolison kanssa.

Sopimuspaperiin niin tiukka tulkinta salassapidosta ei päädy, vaan sitä vaaditaan suullisesti.

Vaatimus on siviilioikeuden professorin **Jukka Mähösen** mukaan kohtuuton.

"Kuulostaa pöyristyttävältä. Se on kohtuutonta, koska heillä itsellä on lakimiehet apuna. Ei siinä ole mitään laitaa", Mähönen Turun yliopistosta linjaa.

Tasavertainen neuvottelutilanne vaatii, että molemmilla osapuolilla on samanlaiset työkalut käytössä. Siksi lakimieheen saa aina olla yhteydessä.

Sopimusten salassapitopykälä on normaali käytäntö. Sen vakiomuoto kieltää luovuttamasta sopimuksen tietoja kolmannelle osapuolelle.

"Mutta se ei tarkoita, etteikö lakimiehen kanssa voisi käydä sopimuksen sisältöä läpi. Teksti on lakimiesten laatimaa, joten viljelijät eivät ilman apua välttämättä ymmärrä mitä allekirjoittavat", MTK:n lakimies **Marica Twerin** sanoo.

Avuksi saa pyytää myös MTK:n lakimiestä, Twerin painottaa.

Mähönen ei näe ongelmaa etujärjestön lakimiehen käyttämisessä.

Konsulttia saa käyttää

Salassapitovelvoite ei myöskään koske henkilöitä, jotka osallistuvat tilan päätöksentekoon.

"Maatilalla tietoja saa jakaa yrityksen päätöksentekoon osallistuvien kanssa, esimerkiksi puolison ja lasten kanssa. Taloudellisten ja oikeudellisten konsulttien käyttö yritysten välisissä neuvotteluissa on keskeinen oikeus", Mähönen sanoo.

Twerin on samaa mieltä.

"Vastapuolella on lakimiesten armeija. Tavallisesti ajatellaan, että neuvottelut ovat kahden yrittäjän välisiä, mutta todellisuudessa viljelijän on otettava tai jätettävä. Onhan hänen saatava tuote myydyksi, eikä ostajia ole montaa."

Teollisuus kiistää kiellon

Kauppa ja teollisuus kiistävät, ettei lakimiestä saisi käyttää apuna.

"SOK yrityksenä ei toimi näin. Kaikilla osapuolilla on oikeus käyttää konsultteja", SOK:n hankintajohtaja **Jari Simolin** sanoo.

SOK:lla on sopimuksissa salassapitolauseke.

"Se on tavallinen lauseke, jossa kielletään liiketoiminnan tietojen luovuttaminen kolmannelle osapuolelle. Siinä ei ole sanktioita", Simolin sanoo.

HKScanilla ei ole sopimuksissa salassapitolauseketta.

"Meidän korviin ei ole tullut sopimustekstiin liittyen epäkohtia. Voin vakuuttaa, että kirjallisiin ehtoihin ei suullisesti tehdä lisäyksiä", HKScanin hallinto- ja lakiasiainjohtaja **Markku Suvanto** sanoo.

Saarioisen toimitusjohtajan **Ilkka Mäkelän** mukaan tuottajat voivat käyttää asiantuntijoita parhaaksi katsomallaan tavalla.

"Avun rajoittaminen ei kuulu Saarioisen eettiseen toimintaan", Mäkelä sanoo.

Atrian hankinnasta vastaavan A-Tuottajien toimitusjohtaja **Jari Leija** vakuuttaa, että neuvottelutilanteeseen voi pyytää lakimiehen avuksi.

"Tilan asioita voi luottamuksellisesti käydä konsulttien kanssa käydä läpi."

Leijan mielestä viljelijöiden pitäisi nimenomaan käyttää konsulttiapua.

"Osa onkin käyttänyt. Tilojen koon kasvaessa ja esimerkiksi investoitaessa se on entistä tärkeämpää", Leija sanoo.

Keskolla yleisissä kauppaehdoissa ei ole mainintaa salassapidosta.

MT:n tietojen mukaan tiukkoihin sopimustulkintoihin on törmätty erityisesti kotieläin- ja erikoiskasvintuotannossa.

AIMO VAINIO

Tuottajan asema on heikko

Käytti viljelijä konsulttiapua tai ei, hänen voimansa neuvotteluissa on kilpailu- ja kuluttajaviraston alkutuotantoselvityksen mukaan heikko.

Selvityksessä viljelijöiltä kysyttiin 1 200 viljelijältä näkemyksiä yhteistyöstä kaupan ja teollisuuden kanssa.

Selvitys paljastaa, että tiukka sitominen ostajaan vaikeuttaa viljelijän asemaa. Esimerkiksi naudanlihan tuottajista kolmasosan sopimuksessa on velvoite myydä vain yhdelle ostajalle. Sianlihassa yksinmyyntivelvoite on 40 prosentilla ja siipikarjassa neljäsosalla.

Lisäksi sopimuksissa on pitkät irtisanomisajat ja alkutuottaja kantaa suurimman riskin.

"Viljelijät eivät uskalla haastaa sopimuksia. Jos olet hankala, sinun kanssasi ei käydä kauppaa. Alkutuotantoselvityksessä kirjoitetaan juuri siitä, mistä me olemme puhuneet vuosia", MTK:n lakimies **Marica Twerin** sanoo.

Naudanlihan tuottajista lähes 40 prosenttia kokee, että hintoja on muutettu yksipuolisesti. Sianlihassa prosentti on lähes 60 ja siipikarjassa yli 60.

"Hämmästelen, että prosentti ei naudassa ja siassa ole 100, sillä yhtiö päättää markkinoilla määräytyvän hinnan joka viikko", Atrian hankinnasta vastaavan A-Tuottajien toimitusjohtaja **Jari Leija** puolustautuu.

Selvityksen mukaan yksipuolinen neuvottelu on tapana kaikkialla elintarviketeollisuudessa.

"Poikkeuksia ei valitettavasti löydy", Twerin sanoo.

Sanelupolitiikka koskee myös kaikkia tuotantosuuntia, poislukien viljakaupan ja maidon tuotannon. "Viljakauppa on yksinkertaista ja sopimukset ovat usein suullisia."

AIMO VAINIO

Voit kommentoida juttua Maaseudun Tulevaisuuden verkkolehdessä osoitteessa *www.maaseuduntulevaisuus.fi.*

KOMMENTTI

Kohdellaanko sinua väärin?

MT:n saamien tietojen mukaan viljelijöitä painostetaan kohtaamaan suuret ostajayritykset yksin ja ilman asiantuntija-apua. Kaikkia ei tietenkään uhkailla tai painosteta, mutta kiistatta jossain niin tapahtuu. Ongelman laajuutta on vaikea arvioida. Teollisuus ja kauppa kieltävät painostuksen.

Aiheeseen liittyy huolta ja jopa pelkoa. Viljelijät eivät uskalla kertoa kokemuksistaan, koska he pelkäävät häirikön leimaa ja rangaistusta, kun neuvotellaan seuraavan kerran. Siksi myös todellisuuden selvittäminen on vaikeaa. Asioita ei kuitenkaan voi korjata, ellei joku rohkaistu ja kerro epäkohdista.

Ostaja, tuottaja, kohdellaanko sinua väärin? Jos ajattelet, että kertomisesta olisi hyötyä, muista, että Suomessa on käytössä lähdesuoja. Meidän ei tarvitse kertoa mistä saamme tietomme, mutta painamme ne lehteen, jos ne pitävät paikkansa.

AIMO VAINIO

Nuorten kannattavuuskeinoina luomu ja suoramyynti

KOKKOLA (MT)

Moni nuori tuottaja pyrkii parempaan kannattavuuteen luomun ja suoramyynnin avulla. Ainakin Maaseutunuorten syysparlamentin osanottajien joukossa oli monta luomuviljelijää ja suoramyyjää.

MTK:n johtokunnan nuorten edustajan **Juha Tenhon** tila Ulvilassa on suoramyynnin pioneereja. Emolehmien ja lampaiden lihaa tilalta on myyty kuluttajille jo 1980-luvun alusta lähtien.

Oma tilateurastamo rakennettiin vuonna 1995. Vuotta myöhemmin tila siirtyi luomuun.

"Asiakkaat halusivat tietää, mistä liha tulee ja miten eläimet on kasvatettu", Tenho perustelee luomuun siirtymistä.

Kaikki liha menee suoraan asiakkaille. Rahtiteurastusta ei tehdä.

Asiakkaat ovat Karhukuntien alueelta, nykyisin yhä enemmän myös Tampereelta ja pääkaupunkiseudulta.

"Lihatiskillä jokainen asiakas on yhtä tärkeä. Minimiosto on 20 gramman karitsankyljys, jonka vaaka punnitsee. Hinta on sama, ostitpa 100 grammaa tai 100 kiloa", Tenho kuvailee.

Suoramyynnillä lihasta saa paremman katteen. Välikädet jäävät pois.

"Suoramyynti ei sovi kaikille, eikä ratkaise koko maatalouden kannattavuusongelmia", Tenho korosti.

Tenhon tilan erikoisuuksia ovat nupot limousinet. Ensimmäiset siitoseläimet piti hakea Ruotsista.

Ternimaitoa hoitokotiin

Puolankalainen **Susanna Karvonen** myy ternimaitoa yksityiseen hoitokotiin. Hänen puolestaan lehmät saisivat lypsää pelkkää ternimaitoa.

Markkinat ovat vakaat, hoitokodista soitetaan säännöllisesti ja kysytään, milloin ternimaitoa taas saa.

Karvonen on yrittänyt viritellä myös tinkimaidon myyntiä.

Terveyssyistä tila on luopumassa lypsykarjasta. "Fantastiset" kyytöt jäävät lemmikeiksi.

Karvonen aikoo ryhtyä lampuriksi. Puoliso hankkii muita töitä.

Maatilalla kasvaneesta Karvosesta ei pitänyt tulla viljelijää. Kiireinen postinkantajan työ kuitenkin opetti, mitä on oma vapaus ja oma tila. Lasten on hyvä kasvaa maalla.

Yli viidennes Puolangan kunnassa tarjottavasta ruuasta on lähiruokaa. Karvonen antaa tunnustusta kunnanhallituksen puheenjohtajalle, joka on samalla MTK-Pohjois-Suomen puheenjohtaja.

Muhokselta lihaa Ouluun?

Oulun seudun suuri asukasmäärä voi tulevaisuudessa antaa nykyistä paremman toimeentulon muhoslaiselle **Veli-Jaakko Keräselle**. Lihan suoramyynti kiinnostaa häntäkin.

Tilalla on sekä lypsy- että lihakarjaa. Keränen miettii lypsykarjan vähentämistä ja lihakarjan lisäämistä. Keräsen tila on ollut luomutilana jo 15 vuotta.

Kasvukeskuksen läheisyydessä on myös vaaransa.Vuokrapelloille voidaan kaavoittaa asuinalueita milloin tahansa. Oulun keskustaan on tilalta matkaa alle 30 kilometriä.

Pellervon taloustutkimuksen tutkimusjohtajan **Perttu Pyykkösen** mielestä Suomessa ei ole yhtä hyviä mahdollisuuksia suoramyyntiin ja lähiruokaan kuin tiheämmin asutussa Keski-Euroopassa.

"Ennen EU-aikaa järjestelmä oli selkeä. Tuottaja tuotti, jalostaja jalosti, kauppa möi ja kuluttaja söi. Yhteiskunta esti tuonnin ja määräsi hinnat", Pyykkönen kuvaili.

Tuontiuhasta huolimatta ruuan kotimaisuusaste on Pyykkösen mukaan Suomessa Euroopan parhaimpia. Maitotuotteiden vienti on paljon kannattavampaa kuin lihan vienti.

REIJO VESTERINEN

AKI PAAVOLA

Juha Tenho myy limousine-nautojen ja lampaiden lihat suoraan kuluttajille.

Susanna Karvosesta ei pitänyt tulla maanviljelijää, mutta tuli sittenkin. Lypsykarja on vaihtumassa lähivuosina lampaisiin.

Muhoslainen Veli-Jaakko Keränen miettii, ostaisivatko oululaiset lihaa suoraan tilalta.

"Tekemätön kauppa on huonoin kauppa"

KOKKOLA (MT)

"Tekemätön kauppa on huonoin kauppa", lihanhankintaosuuskuntien Itikka ja Lihakunta toimitusjohtaja **Reijo Flink** sanoi viime perjantaina Kokkolassa Maaseutunuorten syysparlamentissa. Flink alusti teollisuuden ja kaupan suhteesta viljelijän tulonmuodostuksessa.

Flinkin mukaan lihakauppa ei elätä, tili tehdään jalosteilla makkarasta alkaen.

Suomalaista elintarvikekauppaa Flink kuvasi maailman keskittyneimmäksi. S- ja K-ryhmät hallitsevat yli 80 prosenttia päivittäistavarakaupasta.

Neljän suurimman markkinaosuus on jo yli 93 prosenttia.

Venäjän suurimman kauppaketjun hallussa on vain viisi prosenttia elintarvikemarkkinoista.

Kun Suomen kauppakeskittymään lisätään vielä kahden suuren toimijan hotellit ja ravintolat, elintarviketeollisuudella ei ole kotimaassa liikaa valinnanvaraa.

"Lihanjalostajan kannalta hyvää on se, että tarvitsee neuvotella vain kahden ihmisen kanssa. Huonoa on se, että kaupat pitäisi saada tehdyiksi", Flink sanoi.

Jos iso keskusliike ei osta, lihan osoite on pakkasvarasto.

Flink lupasi jatkossa entistä parempaa kotimaisuuskampanjaa. Jouluna myytävissä Atrian tuorekinkuissa on tilojen nimet, tilatiedot ovat tulossa jopa leikkeletuotteisiin.

Valio jyllää omilla tuotteilla

Valion strategia- ja mainontajohtaja **Rauno Hiltunen** kertoi yhtiön markkinoivan ja myyvän vain omia tuotteitaan. Myös jakelu on omissa käsissä.

Liikevaihdosta kaksi kolmasosaa tehdään Suomessa. Venäjän myynti on neljä kertaa suurempaa kuin Ruotsin.

Perusmaidon myynti on vain viisi prosenttia liikevaihdosta. Valio on ennen muuta jalostuslaitos.

Ruotsin markkinat Valio valloitti laktoosittomilla tuotteillaan. Suomen markkinoille Valio tuo yli sata uutta tuotetta joka vuosi.

"Ruuan pitää olla vaikka mitä ja sen lisäksi halpaa", Hiltunen harmitteli.

MTK-Satakunnan nuorten edustaja **Arto Ylilammi** paheksui lihatuotteiden alennusmyyntejä. A-luokan grillimakkaraa myydään tarjouksissa halvemmalla kuin koiranruokaa.

Osuusteurastamojen hallintohenkilöitä Ylilammi patisteli tehokkaaseen tuottajien edunvalvontaan.

Varsinaissuomalaisen **Jarno Tuomisen** mielestä kauppa sanelee liikaa teollisuudelle ehtoja. 15 kilometrin säteellä Paimiossa on ollut 30 sikalaa, niistä toimii enää yksi.

Myel-maksu vie, mutta myös tuo

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen henkilöstö- ja viestintäpäällikkö **Markku Pulkkinen** perusteli, miksi myel-maksua kannattaa maksaa.

MTK:n edunvalvontatyön ansiosta maksu on säilynyt edullisena. Lomituksen maksaa valtio.

Kaisa Huttunen Kiuruvedeltä harmitteli, että lyhyisiin kuntoutuksiin ei saa sijaisapua.

Myel-työtulon kautta viljelijä voi harkitusti muuttaa sosiaaliturvaansa ja eläkettään. Liikaa myeliä ei kannata pienentää, sillä samalla pienenee esimerkiksi Kelan vanhempainraha ja moni muu etuus.

Melan kautta ei tule sairauskuluvakuutusta, Pulkkinen korosti. Se ja henkivakuutus kannattaa ottaa kaupallisista yrityksistä.

Työterveyshuollon piirissä oli Pulkkisen iloksi reilusti yli puolet Maaseutunuorten syysparlamentin osallistujista.

Luopumistukijärjestelmä saattaa loppua vuoteen 2014. Nyt kannattaa panna toimeen suunnitellut sukupolvenvaihdokset.

REIJO VESTERINEN

MTK: Tupon 20 euroa kuuluu myös viljelijöille

Tuottajajärjestö MTK ja sen ruotsinkielinen sisarjärjestö SLC kirjelmöivät perjantaina maa- ja metsätalousministeri **Jari Koskiselle** (kok.) ja vaativat, että osana työllisyys- ja kasvusopimusta myös maatalous tarvitsee osansa sopimuskorotuksesta.

Järjestöt odottavat kansalaisten tasa-arvoista kohtelua 20 euron kuukausikohtaisen erän palkantarkastuksesta, josta alkutuotannon osuus vuodelle 2014 on 20 miljoonaa euroa.

Korotus voidaan kanavoida energiaverojen palautusjärjestelmän kautta.

Sen kautta maksettavat varat kohdistuvat hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti aktiivisille ja tuotantoonsa investoineille tiloille, joihin energiaverotuksen kasvava rasitus iskee voimakkaimmin, kirjelmässä muistutetaan.

VEIKKO NIITTYMAA

Peruskouluja on lähes kolmannes vähemmän nyt kuin kymmenen vuotta sitten.

Oppilaiden määrä kasvoi, koulujen väheni

Suomen peruskouluissa on Tilastokeskuksen mukaan tänä vuonna 540 500 oppilasta. Oppilasmäärä kasvoi viime vuodesta 0,2 prosenttia.

Peruskoulujen määrä sen sijaan pieneni. Syksyllä 2013 oli toiminnassa 2 717 peruskoulua, kun vuotta aiemmin niitä oli 72 enemmän. Kymmenessä vuodessa koulujen määrä väheni yli tuhannella eli 29 prosentilla.

Peruskouluista 96 prosenttia on kunnan ylläpitämiä.

Peruskoulun oppilaista oli syksyllä 2013 tyttöjä 49 prosenttia ja poikia 51 prosenttia. Tehostettua tukea sai 6,5 prosenttia ja erityistä tukea 7,3 prosenttia oppilasta.

Esiopetusoppilaita oli syksyn alussa 59 700. Heistä 11 800 koulun esiopetuksessa ja 47 900 päivähoidon esiopetuksessa.

MT

Mesikaste voitti hunajakisan

Suomen parhaaksi hunajaksi valittiin lauantaina **Heikki Härkösen** Puutarhatila Punamarjan ja **Christiana Harlen** Sola Voiman tuottama mesikastehunaja. Voimakasarominen ja tumma hunaja on peräisin Joensuun kasvitieteellisestä puutarhasta Botaniasta.

Juoksevien hunajien sarjan voitti haapaveteläinen **Sini Riihiaho** ja kiteytettyjen hunajien voittajaksi yleisö äänesti **Leo Rainalan** hunajan Hollolasta.

Suomen Paras Hunaja -kisa käytiin Suomen Mehiläishoitajain Liiton SML:n Sadonkorjuuseminaarissa Kankaanpäässä lauantaina. Voittoisa mesihunaja kisasi lajihunajien sarjassa, missä tuotteet ovat peräisin tietyltä alueelta tai tietystä kasvista.

Kauneimman hunajapurkin tittelin voittivat Pohjois-Karjalan mehiläishoitajat. Toiseksi tuli Havulinnan hunajan purkki Tuusulasta ja kolmanneksi Saimaan suvi.

MT